

Valgerður Ólafsdóttir (Island)

Narozena 1977 v Reykjavíku, vystudovala psychologii a pedagogiku, pracuje jako školní psycholožka. Věnovala se hudbě, jako violistka vystupovala s různými hudebními uskupeními. Napsala učebnici psychologie, její prozaická prvotina, román *Konan hans Sverris* (Sverrirova žena), vyšla v roce 2021. Pojednává příběh toxického vztahu Hildur a Sverrira. Hlavní hrdinka píše svému bývalému manželovi dopis a čtenář se dozvídá příčiny a detaily z partnerského života, který se pro Hildur stal vězením. „Všude kolem nás je spousta takových obětí,“ vysvětluje autorka pohnutky, které ji vedly k napsání románu.

ukázku z knihy *Sverrirova žena* (2021) Martina Kašparová

1

Po sedmnáct otáček Země kolem Slunce jsi byl mým mužem. Byl jsi středobodem, kolem něhož jsem se otáčela, a dlouho jsem nebyla o moc víc než Sverrirova Hildur. Dokonce i potom, co jsem se vymanila z toho kolotoče a odešla od tebe, jsem byla celé další měsíce Sverrirova Hildur. *Sverrirova Hildur*. Teď jsem jen Hildur Sölvadóttir. Je mi 41 let – a patřím sama sobě.

Během našich společných let jsi mi často opakoval, ať se přestanu dívat do zpětného zrcátka. Mlčel jsi, když jsem s tebou chtěla mluvit o temných stránkách: o neúctě, pití a nezodpovědnosti.

Pak jsi prohlásil: „Ty jsi pohledem pořád ve zpětném zrcátku, Hildur, POŘÁD. Přestaň se plácát v minulosti, koukej se radši dívat dopředu!“

Slyším tě, v duchu, jak dokola omíláš ona důvěrně známá slova: „Chudinko moje, ty jsi takovej obětní beránek. Zakletá ve zpětném zrcátku. Já ve tvém údolí stínů nejsem. Jenom máš depresi. Je s tebou něco špatně.“

Tak jsi mě umlčel a vytěsnil to, o čem jsem s tebou chtěla mluvit, už zas. V poslední době jsem ale přemýšlela o jedné věci: Je možné, že ty žádné zpětné zrcátko nemáš? Je možné, že jsi k minulosti slepý a neumíš se poučit ze zkušeností?

Pamatuju si to. Spousta z toho už nikdy nezmizí, víří mi hlavou i tělem a vyplouvá na povrch, zas a zas. Vzpomínky a pocity se probouzejí při nejmenším záchvěvu; s určitými pachy, povědomými zvuky, se jmény, která se objeví na displeji telefonu. Tělo nezapomíná.

Když byl náš vztah nejnáročnější a napětí a strach dosahovaly vrcholu, vybavoval se mi stále dokola výjev z dětství, když od nás odešel táta. Vyprávěla jsem ti někdy pořádně o jeho smrti? Samozřejmě víš, jak zemřel, ale možná jsem ti nikdy neřekla, jaké to bylo být dítětem, které ztratilo otce.

V poslední době na tátu dost myslím, v dobrém, připadá mi, že je mi blíží než kdykoli předtím. Občas se mi dokonce zdá, že mě teď podporuje, vede mě kupředu. Nedávno jsem se probudila a hlavou mi zněly verše. Jako by mi je v polospánku někdo šeptal a já jsem si je po probuzení musela zarecitovat:

chvalozpěv zavítal
v můj pustý les
kde nezrozené jaro
dlelo ve větvích
s ranní vláhou
na sluneční bránu
dolehl spánek plodný
vítaný

Byla to báseň *V údolí vlků* od Snorriho Hjartarsona, jednoho z tátových oblíbených básníků! Víc než tuhle první sloku jsem si nepamatovala, a tak jsem vyskočila z postele a našla si jeho sbírku v knihovničce. Nečetla jsem ji už někdy od puberty. Snorri tu báseň napsal roku 1944 a vypráví v ní o tom, jak celý národ získá svobodu po mnohaletém útlaku. Toho rána ta báseň promlouvala přímo ke mně.

Připadalo mi, že ji napsal o mně. I já jsem se zdržovala v údolí vlků, vyčerpaná a bez křídel, v mlze a temnotě, kde kolem pobíhal vlk a zavrtávali se do mě červi. Jako bych byla spoutaná a nemohla si zvolit žádnou jinou cestu, ačkoli jsem v dětství věřila, že jsou mi všechny dveře otevřené. Neviděla jsem žádnou možnost úniku a útočiště hledala ve spánku a zapomnění. Ale už jsem se odtamtud dostala a cítím, jak den ode dne sílím. Konečně jsem pochopila, že si můžu vybrat, že můžu vstát a vykročit ze tmy. Teď vidím slunce. Stín mám za sebou.

Loni jsem vyrazila na schůzku s mužem, který se mi líbil.

„Nemélas náhodou problematický vztah s tátou?“ zeptal se mě podivně brzy hned na druhém rande a zkoumavě si mě prohlížel.

Několik dní jsme si psali po internetu, setkali se v kavárně a teď jsme zašli na čaj k němu domů. S lehkým úšklebkem dodal: „Mám totiž tendenci se zamilovávat do žen s *daddy issues*.“

„Ne,“ odpověděla jsem s pusou plnou organické čokolády se zázvorem a mandlemi a s hrnkem horkého bylinkového čaje v ruce. „Sice jsem jako malá přišla o tátu, umřel, když mi bylo sedm, ale neřekla bych, že mám nějaké *daddy issues*. Vážně ne.“

SEDMILETÁ

Je mi sedm a pálí mě oči. Možná je to únavou, možná kouřem ve vzduchu po večírku. Jsem s mámou, stojíme v předsíni, v zimní bundě a sněhulích. Já mám na ruku palčáky, které mi dala k Vánocům babička, a čepici, pod kterou mě vždycky svědí hlava. Táta je na kolenou. Klečí před námi, se sepjatýma rukama. Hlas má prosebný a ochraptělý, oči mu těkají.

„Nechodte, nechodte pryč,“ opakuje, „zůstaňte se mnou, prosím.“

V krku mám knedlík, který nemizí, ani když polknu.

„Ne, Sölvi, musíme jít,“ řekne máma. „Víš, že takhle to nejde, odcházíme, když jsi takový.“

Vezme mě za ruku, vede mě dolů po schodech a ven z domu. Překračujeme vysoké závěje a nastupujeme do černého taxíku, který už na nás čeká.

Stojím na zavřeném záchodovém prkénku a dívám se do zrcadla. Vlasy na šíji mám zacuchané, vždycky se mi vzadu na hlavě zamotají, když zamrkám, v koutcích cítím tvrdé ospalky. Máma je tam se mnou, v koupelně. Světlo zářivky nad zrcadlem mě pálí do očí a mátová vůně zubní pasty do nosu. V noci jsme spaly u máminy sestry. Voní to u ní kořením a malými dětmi. Právě jsem se vzbudila a ruce a nohy mám ztěžklé. Cítím, že se něco děje. Dívám se do očí mámě, která stojí na zemi ve výšce mých očí, a v těch jejích vidím červené žilky. Máma je bledá, rty má úzké jako dvě čárky. Ještě nikdy jsem u ní neviděla tenhle výraz. Dívá se na mě a pevně mě sevře. Pevně mě obejmě. Až moc pevně.

„Tatínek umřel, andítku,“ řekne. „Tatínek umřel.“

Cože? Tátové můžou umřít?

Po vánočních prázdninách mě vede do školy mámina kamarádka. Na školním dvoře se kupí závěje do výšky dospělého člověka.

„Klidně si ji nech... když ti umřel táta,“ řekne spolužačka a podá mi zelenorůžovou obyčejnou tužku. „Dal mi ji táta, když se vrátil minulý týden z Německa,“ dodá. „Zítra ti přinesu gumu, co mi dal taky.“

„Díky,“ zašeptám, protože nechci, aby i ostatní věděli, že už nemám tátu.

O přestávce stojím sama u prolézačky, zatímco si moje třída hraje na honěnou. Opřu se o zaoblené konstrukci. Přiložím pusku k oceli a přilepí se mi k ní jazyk. Křičím a ječím, brečím a brečím. Přiběhne učitelka a já se jí zhrouťm do měkké náruče. Já, která jsem nikdy předtím ve škole nebrečela, brečím a brečím. Po škole mě vyzvedne zase mámina kamarádka.

Na sobě mám černě kostkovanou šatovou sukni, červené lakýrky s mašlí na špičce a hnědý půjčený kabát s chlupatým límcem. Když vám pochovávají tátu, je důležité mít na sobě kabát, a tak nám ho někdo půjčí.

Venku je tma, zima a vlhko. Sedíme v první lavici, já mezi mámou a babičkou. Bráška Mummi je tam taky se svojí mámou. Všichni v první lavici. Lidi v kostele vzdychají. Popotahují nosem a vzdychají.

Nedosáhnou až na zem a nohy v lakýrkách se mi komíhají a houpou. Ty boty jsem měla i na Vánoce a k nim červené šaty. Tehdy byly nové a tak lesklé, že jsem v nich viděla svůj odraz.

Táta leží v zavřené rakvi a vysoký kněz se zastřeným hlasem něco říká. Po pohřbu se sejdeme na kávu u babičky, ale nejdřív se musí rakev s tátou spustit do země. Nechci vidět, jak tátu spouštějí do země. Kněz mě pohladí po hlavě a dívá se mi do očí. Ženy na kávě u babičky se mi dívají do očí. Jedna z nich mi dá knížku pohádek.

Všichni se na mě dívají a litují mě. Připadá mi strašné nechat se litovat, a tak se i s knížkou schovám za dveře.

S mámou se kodrcáme autobusem po prašné cestě. V mechově zeleném autobusu to s námi hází sem a tam na cestě plné výmolů. Jedeme do Západních fjordů, za knězem, který má zastřený hlas a pochoval tátu, a jedeme tam, aby se máma dala dohromady. Potřebuje si odpočinout. Venku je vánice a tma, ale i tak je všechno bílé a cesta autobusem nebere konce. Ve fjordu musí řidič zastavit, abych se mohla jít ven vyzvracet. Vždycky musím zvracet, když jedu do fjordu autobusem, jenže teď musím zvracet a nemám žádného tátu. Už nemám tátu.

2

Moc dobře si pamatuju to napětí a neklid. Pamatuju si napětí, když jsi byl doma, a úlevu, když jsi odešel někam ven. Bylo sice nesnesitelné, když ses vrátil domů opilý, ale i tak jsem byla často ráda, když jsi odešel do baru. Odešel jsi a napětí a neklid sis odnesl s sebou.

Pobíhal jsi po místnosti, opisoval kolečko v obývacím pokoji, vyřítil ses do předsíně, do kuchyně, zpátky do předsíně. Při každém kroku ses zvedl na špičky, houpavě, nohy do O. Když jsi neklidný, je to vidět víc. Matti usnul, Sölvi už je v posteli, ale nedokáže usnout tak rychle.

„Chystám se na sraz s klukama z kanclu. Tady je příšerná nuda. Ty jsi nudná. Dostanu vycházky?“

„Přestaň se mě na to ptát,“ odvětim. „Klidně si jdi, já ti to zakázat nemůžu.“

Popadneš telefon a zavoláš: „Nazdar! Dovolila mi to! Sejdeme se za deset minut?“

„Kdy se vrátíš? Můžeš mi slíbit, že se neopiješ tak jako předevčírem? Slib mi to.“

„Klídek, Hildur, klídek!“

„Kolik chceš dneska vypít piv? Nepij moc...“

Práskneš za sebou dveřmi. Slyším ozvěnu kroků vzdalujících se dolů po schodech. Napětí zmizí. Uvařím si vodu na čaj, pustím hudbu, rozsvítím lampičku a s knížkou v ruce si lehnu na omšelý kožený gauč. Z obou dětských pokojů se nese uklidňující oddechování mých chlapců a i já začnu dýchat pomaleji. Není nad to, když se člověk cítí doma dobře. Je příjemné se uvolnit. Zavřu oči.

S trhnutím se probudím. Jsou čtyři. Ležím na gauči a lampička svítí. Vyskočím, srdce mi divoce buší. Vplížím se do ložnice, ale manželská postel zeje prázdnotou. Nakouknu do pokojů ke klukům. Dýchají pomalu, v pravidelném rytmu. Všude panuje klid. Vytočím tvoje číslo: zvoní to. Zavolám znovu a pak ještě jednou.

„Kde jsi? Jsi v pořádku?“ zeptám se přerývaně, když hovor konečně přijmeš. Představuju si ulomený přední zub, se kterým ses vrátil domů před měsícem.

Představuju si skleněný střep, který jsem ti na tvoji žádost musela vytahovat z dlaně před několika dny. Představuju si, že bys mohl venku umrznout nebo se utopit v moři u přístavního mola.

„Už jsi na cestě domů?“

„Zrovna jsem na afterparty, v baru jsem potkal super lidi a ty mě pozvali domů,“ odpovíš.

Jdu se na vyčurat. Vyčistím si zuby, odlíčím řasenku a převleču se do noční košile. Lehnu si do postele. Peřina je těžká, vzduch je těžký. Přetočím

se, peřina je moc teplá a srdce se mi znovu rozbuří. Napětí mi brání ve spánku. I tak na chvíli zaklimbám.

V domě zaslechnu bouchnout dveře a trhnu sebou. Srdce se mi rozbuří a tělo napne. Ne, to není on. Nejspíš jen puberták z prvního patra, který se uprostřed noci často vydává do večerky.

Na chvíli si zdřímnu a pak mě probudí šramot. Na radiobudíku na nočním stolku svítí číslice 6:30 a já slyším kovový zvuk klíče, který se podle všeho nedokáže strefit do zámku. Dveře z chodby se otevrou, cosi spadne hlučně na zem. Nejspíš bunda. Potom uslyším tvoje kroky, míří do místnosti ke mně.

„Ahoj miláčku, už jsem doma,“ zamumláš. Ložnici naplní alkoholový odér. „Ahoj, už jsem u tebe, láska moje.“

Nechám oči zavřené, snažím se dýchat, jako bych spala. Ležím schoulená do klubíčka, srdce mi bije jako o závod a dýchám co možná nejpomaleji. Pomalý nádech, pomalejší výdech, pomalý nádech, pomalejší výdech.

Skloníš se nade mnou a políbíš mě. Mokrými rty. Zatřešeš se mnou. Ruce i nohy nechám ztěžka ležet v posteli. Dělam, že spím.

„Vzbud' se, miluju tě, chci tě,“ řekneš něžně, ale plete se ti jazyk.

Otevru oči a zašeptám:

„Jsi opilý, láska. Popovídáme si zítra, nech mě spát...“

Zvýšíš hlas. Po něže už není ani památky. „Přišel jsem domů v dobrý náladě, strávil jsem večer s fajn lidma a vážně nevím, proč jsem se vracel sem k tobě. Jsem s tebou jen kvůli dětem.“ Svlékneš se, kalhoty hodíš na podlahu a košili na parapet.

„Pst, vždyť vzbudíš kluky, nech mě teď spát, za chvíli se probudí a já budu muset vstávat,“ řeknu.

„Tak já zas jdu, na molo, projet se na člunu. Odcházím! Možná že skočím do moře. Měl bych se zabít!“

Probodneš mě pohledem a začneš se zase oblékat.

„Ne, to nedělej,“ zašeptám, srdce už mi opět bije ostošest. Srdce mi buší a buší, do krku se tlačí starý známý knedlík, což mi připomíná, jak jsme s mámou odešly od táty. „Neopouštěj mě. Promiň, promiň, nechod' se projet na člunu, nechod' na molo! Být opilý na molu je nebezpečné. Lehni si ke mně...“

Obejmu tě, posadím se na tebe v posteli, hladím tě po tváři.

„Jasně že tě miluju,“ řeknu a svléknu si noční košili.

„Ty jedna zvrhlice. Takhle se chováš vždycky, když se naštvu. Podle mě tě rajcujou hádky,“ zamručíš. Chtivě mi olízneš krk, mokrými rty se přimkneš na ty moje, jako bys mě chtěl sníst.

„Miluju tě, miluju tě, miluju tě,“ dýcháš mi do krku. „Tak strašně moc tě miluju.“

Nejprve ležím nehnutě a zadržuju dech, abych necítila pach alkoholu. Nedokážeš udržet rytmus – jako vždycky, když se opiješ. Blekotáš, studený a vlhký, nepohybuješ se do rytmu. A tak se o to pokouším já. Pokouším se nastolit určitý rytmus, ale akt trvá celou věčnost. Cítím, jak se začínáš potit, a vím, že se obvykle potíš, když se blížíš k vyvrcholení.

Pohybuju se rychleji. Funím a vzdychám a povzbuzuju tě: „Jo, Sverrire! Ještě. Rychleji, nepřestávej,“ abych to měla co nejdřív za sebou. A pak konečně vyvrcholíš. Vyvrcholíš a škubeš sebou na mně. Hýkáš a vzdycháš, potom se ode mě odvalíš a okamžitě odpadneš.

Možná jsem zvrhlá, pomyslím si. Možná mě vzrušuje, když je rozčilený, možná mě vážně rajcuje se s ním usmiřovat a uklidňovat ho.

Jsem dokonale bdělá a za chvíli se vzbudí kluci.